

В. В. Лизогуб // Право і Безпека. – 2005. – Т. 4, № 4. – С. 101-104. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2005_4_4_30.

3. Підгородинський В. М. Еволюція нормативного регулювання торгівлі людьми в історії людства / В. М. Підгородинський // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – Вип. 47. – С. 173-181.

4. Кримінальний кодекс України // Затверджений Законом від 28.12.60 (2000-05) ВВР, 1961, № 2, ст. 14.

5. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131.

6. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст. 173.

7. Катеринчук К. Протидія торгівлі людьми: кримінально-правовий аспект [Електронний ресурс] / К. Катеринчук, Ю. Демченко // Економіко-правова парадигма розвитку сучасного суспільства. – 2017. – Режим доступу: <https://studlib.org.ua/index.php/eprs/article/view/122/0>.

8. Торгівля людьми в Україні. Статистичні дані на 2018 рік [Електронний ресурс] // Берегівська районна державна адміністрація. – 2018. – Режим доступу: <http://bereg-rda.gov.ua/2018/10/torgivlya-lyudmi-v-ukraini-statistichn/>.

9. Острогляд О. В. Нормативно-правова основа протидії торгівлі людьми [Електронний ресурс] / О. В. Острогляд // Науково-інформаційний вісник. – 2016. – Режим доступу: <https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/33.pdf>.

Драган І.В.

аспірант,

Національна академія внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Проблема кримінально-правової відповідальності юридичних осіб належить до числа найбільш дискусійних. Аналіз кримінального законодавства зарубіжних країн дозволяє дійти висновку, що інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб існує у Австрії, Бельгії, Великій Британії, Данії, Естонії, Ісландії, КНР, Литві, Люксембурзі,

Молдові, Нідерландах, Норвегії, Португалії, Румунії, Словенії, США, Угорщині, Франції, Шотландії, Швейцарії, Японії тощо.

Питанням кримінальної відповідальності юридичних осіб присвятили наукові праці Ю.В. Абакумова, Б.В. Волженкін, Є.Є. Дементєєв, С.Г. Келіна, Н.Є. Крилова, Н.Ф. Кузнецова, П.С. Матишевський, О.О. Михайлов, А.В. Наумов, О.С. Нікіфоров, В.Я. Тацій, В.І. Цимбалюк та інших науковців. Однак, попри суттєву кількість наукових розробок, далеко не всі питання зазначеної проблеми є вирішеними.

В 1978 р. Європейський комітет з питань злочинності Ради Європи рекомендував парламентам країн – членів Ради визнати юридичних осіб суб'єктами кримінальної відповідальності [1, с. 32].

Міжнародне співтовариство рекомендує всім державам підсилювати відповідальність юридичних осіб. Такі рекомендації викладено у «Міжнародній конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму» від 9 грудня 1999 р., «Конвенції Ради Європи про кримінальну відповідальність за корупцію» від 27 січня 1999 р., «Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності» від 15 листопада 2000 р., Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р. [2, с. 183].

Проте, обґрунтованість впровадження інституту кримінально-правової відповідальності юридичних осіб в Україні виглядає досить суперечливо.

У ч. 1 ст. 18 Кримінального Кодексу України «Суб'єкт злочину» зазначено, що суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність [3, с. 11].

Позиція супротивників кримінальної відповідальності юридичних осіб ґрунтується на тому, що притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності суперечить принципу особистої відповідальності за наявності вини особи в кримінальному праві. Юридична особа не наділена психікою, а обов'язковою умовою провини є психічне ставлення особи до скоєного протиправного діяння та його наслідків. Заслуговує підхід Н. Ф. Кузнецової, яка вказує, що провина завжди є не чим іншим, як психічним ставленням особи до свого діяння. Цієї провини в юридичних осіб немає. Підставою кримінальної відповідальності, відповідно до принципу законності, є вчинення злочину (або наявність його складу). Подібного злочину, що заподіює збиток, дії або бездіяльності, юридична особа теж вчинити не може. Виходить, потрібно роздвоєння Кримінального кодексу на дві системи

принципів і підстав кримінальної відповідальності з покаранням [4, с. 87].

Водночас відсутність інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб призводить до ряду негативних наслідків, а саме:

- низька спроможність фізичних осіб юридичних осіб відшкодувати спричинену скоєним кримінальним правопорушенням шкоди у разі вчинення злочинів, пов'язаних з діяльністю підприємства, установи або організації, призводить до проблем ефективності відновлювальної функції кримінальної відповідальності (відновлювальна функція кримінальної відповідальності полягає у відшкодуванні спричиненої скоєним кримінальним правопорушенням матеріальної, моральної та фізичної шкоди, несплачених сум податків, штрафів та інших обов'язкових платежів;

- у разі притягнення до кримінальної відповідальності фізичної особи юридичної особи, юридична особа уникає покарання, тому злочинна діяльність стає вигідною для підприємства, установи, організації. Це призводить до зацікавленості посадових осіб юридичної особи у створенні відділів, діяльність яких спрямована на налагодження корупційних зв'язків з посадовими особами органів держави;

- відсутність інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб може мати наслідком виникнення проблем в ході реалізації політики європейської інтеграції України.

Отже, в Україні назріла потреба введення в дію інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб. Цікавою є позиція М.-Л. Расса, яка вказує, що юридична особа не може бути ототожнена з людьми, що входять до її складу. Вона має власну волю, що виражається в рішеннях, прийнятих більш-менш кваліфікованою більшістю її членів [5, с. 49-51].

Водночас, притягнення до кримінальної відповідальності юридичної особи призводить до уникнення фізичною особою юридичної особи покарання шляхом:

- покладання власної вини на юридичну особу з подальшим її доведенням до банкрутства та закриттям;

- приховування та фальсифікації важливих доказів для кримінального провадження, затягування розслідування та інших дій. (У разі уникнення кримінальної відповідальності фізична особа юридичної особи перебуває поза межами безпосереднього кримінально-правового впливу. Це надає

злочинцю сприятливі умови для вчинення дій, що спрямовані на уникнення покарання).

Заслуговує на увагу, що скоєння злочину юридичною особою полягає у протиправних діях посадових осіб підприємства, установи або організації, але вчиняється в межах діяльності юридичної особи. У такому разі злочинна діяльність стає вигідною як для юридичної особи, так і посадових осіб. Тому, на наш погляд, в Україні доцільним є визнання юридичної особи суб'єктом злочину, а також впровадження суміжної кримінальної відповідальності юридичних та фізичних осіб. Види кримінальних покарань для юридичних та фізичних осіб мають бути обумовлені природою деліктоздатності юридичної та фізичної особи.

Суміжна кримінальна відповідальність підприємств, установ та організацій є правовим інструментом, призначеним на усунення сприятливих умов для уникнення покарань фізичною особою юридичної особи та юридичною особою, запобігання веденню злочинної діяльності на підприємствах, установах або організаціях.

Введення суміжної кримінальної відповідальності юридичних та фізичних осіб юридичної особи дозволить у разі несплати юридичною особою спричиненої матеріальної, моральної та фізичної шкоди, несплачених сум податків, штрафів та обов'язкових платежів покладати обов'язок їх сплати на фізичну особу підприємства, установи або організації.

Для вирішення проблем відновлювальної функції, застосування одночасної (спільної) кримінальної відповідальності повинно передбачати, що разі неможливості виконання юридичною особою кримінального покарання у вигляді штрафів по причині банкрутства або ліквідації, обов'язок відшкодування несплачених штрафів покладається на фізичну особу юридичної особи. У разі невиконання матеріальних зобов'язань фізичною особою юридичної особи, відповідно до рішення суду, на посадову особу підприємства, установи або організації може бути накладене відповідне кримінальне покарання з врахуванням його тяжкості та обставин скоєння.

Отже, впровадження інституту суміжної кримінально-правової відповідальності фізичних осіб юридичних осіб та юридичних осіб є важливим кроком, спрямованим на реформування вітчизняного кримінального законодавства в контексті євроінтеграційних процесів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Абакумова Ю.В. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльна характеристика / Ю.В. Абакумова // Право та державне управління. – 2016. – № 1 (22). – С. 32–41.
2. Бідна О.І. Вимоги Європейського Союзу до адаптації кримінального законодавства України щодо конфіскації майна до права ЄС. URL: <http://oaji.net/articles/2017/3229-1484731292.pdf>.
3. Кримінальний кодекс України: Нормативні документи з урахуванням останніх змін в редакції станом на 01.09.2018 р.: Вид. ТОВ «ВВП НОТІС», 2018. – С. 204.
4. Кузнецова Н.Ф. Цели и механизмы реформы Уголовного кодекса / Н.Ф. Кузнецова // *Государство и право*. – 1992. – № 6. – С. 82–94.
5. Крылова Н.Е. Основные черты нового Уголовного кодекса Франции / Н.Е. Крылова. – Москва : ИНФ-РА, 1996. – С. 53–78.

Колягіна Т.Є.

аспірант,

*Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна*

ПОРУШЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ ЯК ОЗНАКА ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 397 КК УКРАЇНИ

30 вересня 2016 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) № 1401-VIII від 02.06.2016, яким встановлено так звану «адвокатську монополію», адже згідно з прийнятим законом, тепер, поруч із самопредставництвом, виключно адвокат здійснюватиме представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення.

Варто зазначити, що проведення будь яких реформ, а тим більше реформ інституту правосуддя, має відбуватися виключно у період політичної та економічної стабільності у державі. Лише за таких умов можна розраховувати на їх ефективність, результативність, досягнення визначеної мети, виконання поставлених завдань, створення надійного механізму забезпечення дотримання принципу верховенства права. Українське суспільство нині знаходиться у стані, в якому межують